

KÖZMŰVELŐDÉS.

Az erdélyi róm. kath. irodalmi társulat heti közlönye.

MEGJELENIK MINDEN SZOMBATON.

Előfizetési díj:	
Egész évre	4 frt.
Félévre	2 „
Negyedévre	1 „

A társulat minden rendű tagjai
a lapot tagdíjajukért kapják.

A lap szellemi részét illető czikkek a szerkesztőségnek, az előfizetési pénzek a pénztárnoki —, az esetleges reklamáziók pedig a kiadóhivatalnak küldendők.

Beteg társadalmunk orvossága.

Paradokszonnak látszik és mégis a mindennapi tapasztalat által eléggé igazolt tény, hogy az orvosok számának szaporodtával a betegségek száma s eo ipso neme is növekszik. Ez azonban csak látszólagos baj, mely végeredményében az emberiség testi jóllétére áldásos befolyással bír. Hiszen a mai orvosi tudomány éppen azért kutat az egészségnek, a testnek, a szervezetnek annyi titkos és alattomos ellenségei után, azért fedez fel annyi bacillust s azért különböztet meg annyi betegség-nemet, hogy a természet óriási laboratóriumában rendelkezésére álló különféle gyógyszerekkel annál sikeresebben gyógyíthassa a szintén különféle betegségeket. Elmúltak — hál' Istennek! — azok az idők, midőn száz betegség ellen egy volt a medicina; midőn a katarus ellen a cantharus — kancsó szerepelt egyedüli orvosság gyanánt s midőn a pápaszemes kirurgus csalhatatlan praktikus gyanánt ezt jegyezte fel orvosi naplójába: jól zsirozott töltött káposzta a hidegrázásban senyvedő csizmadiáknak használ, ellenben az ugyanazon betegségben nyavalygó szabónál kinos halált okoz.

Hogy azonban kétségkívül nagyon beteg társadalmunkra nézve így áll-e a dolog, azonnal meglátjuk.

Társadalmunk beteg, ezt panaszoja mindenki; orvosokra van szüksége, ezt hangoztatja mindenki. S minél inkább hangzik az orvosok utáni segélykiáltás, annál több orvos akad és szalad a vésszes körben sinylődő társadalomhoz, éppen úgy, miként a mesebeli megbetegedett tündér- király leányhoz.

Ámde fájdalommal kell konstatálnunk, hogy itt a szó legszorosabb értelmében beválik, hogy minél több az orvos, annál nagyobb a baj: — s hogy magok az orvosok és betegápolók a helyett, hogy gyógyítanak, — még terjesztik, növelik a betegséget, a kórt, a nyavalyát.

A társadalmat éppen úgy, mint az egyes embert, három tehetsége dominálja és vezérli: az ész, az akarat s a vágy. S ezen három tehetségnek három valóság felel meg: Isten, tekintély és tulajdon. Egészséges társadalomban, melynek tagjaiban tiszta, romlatlan vér csörgedez, ez szent és sérthetetlen.

De ma mit látunk?

Az ész fellázadt Isten ellen s a szív hódolatát megtagadja tőle.

Az akarat a tekintély ellen harcol s anarchizmust szül.

A vágy a tulajdonra tör s „jaj a gazdagoknak!“
Mindez kóros állapot, betegség. Mik a további következményei?

A templomok éppen úgy mint a szivek, üresek, néptelenek, de a farsangi élvezetek, a reggelig tartó test- és lélekölő bálázások a bűjt idejében is kísértének s szomorú disharmoniát képeznek az egyház bűnbánó zsolozsmáival. A családok szentélye fel van dülva; apa, anya, gyerek lelke sivár és elégedetlen; ima helyett folytonos panasz, szitok ajkaikon; keresztény élet helyett könnyelműség, pazarlás, sikasztás, öngyilkosság. Takarékoságot keresünk? Ennek olaját rég felitta az élvezetek farkas éhsége. Becsületességet? A pénz-moloch karjai közt vergődik a enyészik el. Hol vannak a régi, nemes ideálok? Az ifjuság petyhüdt, életunott; a költészet pessimista elveket hirdet; a tudomány meddő részletekbe fullad; kozmopolitizmus és nemzetiségi subversiv irányzatok ölik ki a tiszta hazafiságot, mely elvész a hivatalnokban, a humanitást, mely eltűnik a szakemberben. De igaz volt annak az embernek, a ki így kiáltott fel: Bizony, bizony drámai idő ez! Igaz, legalább a színházak virágnak.

Hadd lássuk most ezen bajok orvosait.

A sajtó napról napra hirdeti az universal-balzsamokat, a boldogságtanokat, a lelki élet tanácsadókat, az elgyengült idegek erősítésének titkos szereit stb. stb. de a társadalom ezektől még betegebb lesz. „Az orvosság rosszabb a bajnál.“

Az iskola oktat, de a nevelést a szülői házra bizza. Otthon a gyerek se oktatásban, se nevelésben nem részesül. Elég, ha a szülők a tandíjt fizetik, a többi a tanár dolga, kötelessége. El is végzi, de bizony sok helytt aligha van köszönet benne. A gyerekből korán férfi lesz, s ez baj . . . nagy baj . . .

Némelyek a művészettől várják a gyógyulást, mások a zenétől a jó hatást. Schleiermecher „függés érzete“ egy ismeretlen hatalomtól, Herbert Spencer „üres végtelene“, Schopenhauer vak „akarata“, nem vigasztalnak, nem gyógyítanak.

A sok jótékony, erkölesszemesítő, kedélyművelő stb. egyletek többnyire még növelik a bajokat. A szegényekért bálóznak, mi fénytűzést, nyomort és bünt szül, — ez elhagyottakért mulatnak, mi erkölesi veszteséggel jár.

Pedig ezek hivatásukra nézve mindnyájan orvosok: a társadalom orvosai. De rossz orvosok, mert nincs hitök, hollott nagyon is jól tudják, hogy a skeptikus orvos rosszul gyógyít, mert elvész a bátorsága.

Mielőtt Jézus Jairusnak meghalt leányát feltámasztotta olvassuk szent Márknál (V. 40) — a halottas kamrából kiutasítá mindnyájukat. Az élet és halál Őra a hasztalan siránkozást és panaszt eltávolította köréből.

Beteg és már-már haldokló társadalmunkat is csak Ő gyógyíthatja meg. Mielőtt ezt megteszi, eltávolítja a beteg köréből az óbégató orvosokat, kik a beteg baját éppen csak súlyosbítják. Nem kell a társadalom orvoslásához sem sajtó, sem művészet, sem tudomány, sem filozófia — ezek az egészséges társadalom táplálékai, — hanem kell mindenekelőtt vallás, kell maga Jézus.

Wagner Richard Parsitálja azt az óhaját fejezi ki: vajha ne lenne mese az a tradíció, hogy volt egy ember a földön, ki fel merete venni az öntfeláldozás keresztjét szembe szállva megvetéssel és guynyal, szenvedéssel és halállal, így mert kiáltani: én vagyok az ut, az igazság és az élet!

Mi jól tudjuk, hogy ezen tradíció nem mese, hanem tény, igazság. Jézus a mi Istenünk, vallása a mi életünk, keresztje a mi üdvösségünk. S beteg társadalmunk csak akkor fog teljesen felgyógyulni, ha magához könyörgi az ur Jézust. Vajha mielőbb!

Z.

A minimum nálunk és máshol.

A kultur államok néptanítói fizetéséről különös tekintettel a minimumra

Miután a közokt. miniszter ur a néptanítók fizetésének rendezéséről szóló törvényjavaslat bizottsága tárgyalása alkalmával kimerítőleg nem foglalkozott a más államok tanítóinak fizetésével, tehát nem végeztek — szerény nézetem szerint — fölsőleges munkát, ha foglalkozom e kiváló fontossággal minimummal.

Ha végig tekintünk a különböző államok, tartományok, kantonok tanítóinak fizetési minimumain, úgy találjuk, hogy ez a legtöbb helyen két számbatár között mozog, melyeknek egyike a magaslatát, a másik a lehető legkisebb alacsony-ságát jelöli. Az alsófokú minimumokkal az összes vizsgákat le nem tett segéd és rendes tanítók; a középső és felső minimumokkal a vizsgázott tanítók díjaztatnak. Franciaországban 5 minimum van. Romániában és Braziliában 2-féle minimum található, az egyiket a falusi, a másikat a városi tanító kapja. Magyarországon szintén 2 minimum van a 200 és 300 frtos minimum. Horvátországban csak egy minimum van. Több országban a helyi viszonyoktól vagy a lakosság sűrűségétől függ a minimum magassága. „A hány ház — annyi a szokás.” Ausztria tartományaiban és Északamerikában a nő és férfi tanítók fizetése közt 90%-tól 60%-ig is lemenő differenciát találunk.

Midőn a különböző államokban ily szempontok szerint rendezett minimumokat találunk, szükséges mind a közép, mind a magas minimumokat tekintetbe venni. E nélkül minden hivatkozásunk, indoklásunk, bírálatunk egyoldalúvá válik. A miniszter urtól ily irányú indoklást örömmel vennénk, mert leplezetlenül tárná fel a mi elmaradottságunkat más államokkal szemben, mert csak azt a sebet lehet gyógyítani, a melyet az orvosok láthatnak. De most térjünk át a nevezetesebb államok minimumainak kimutatására:

Sorszám	Ország neve	A minimum oszt. ért. forintban	A maximum o. ért. forintban
1	Egyesült államok	819—1365	?
2	Angolország	900—1800	3200
3	Franciaország	400—840	?
4	Porosz és Württemberg	540—1200	2790
5	Bajorország	504—1320	
6	Szász királyság	510—1100	1728
7	Románia	432—1080	
8	Brazília	400—700	—
9	Svájc	320—450	800
10	Ausztria és tartományaiban	300—800	1065
11	Horvátország	400	720—980
12	Magyarország	200—300	lesz 510

A minimum és maximum határa a következő államokban csak megközelítőleg mutatható ki:

Portugáliában 336 frt és 700 fr. között váltakozik a tanítói fizetés.

2. Spanyolországban 250 és 800 frt között.

3. Olaszországban 200 és 480 frt között.

4. Oroszországban 323 és 404 frt között.

5. Belgiumban ?

Ausztriában a tanítói fizetések tényleg magasbbak jóval mint nálunk. Csehszlovákiában a fizetési minimum pedig 600 frt. Poroszországban, mely ország mint első ismerte föl a népis-koláknak az állami belterjes fejlődésre való nagy hatását, az új iskolai törvényjavaslat szabad lakáson kívül 1000 márkát kezdő fizetést állapít meg, úgy, hogy az 1600 márkáig, vagyis 600—960 forintig emelkedhetik. Baden nagyrörségében az új népisiskolai törvény 1100 márkát kezdő fizetést (650 frt) 27 évi munkássáig a. m. 1800 márkát (1080 frt) állapít meg. A német birodalomban a vidéki tanítók fizetése csak általában 855 márkát [512 fr.], a városiaké pedig 2250 márkát [1350 frt]. Schaffhausen Kanton törvényjavaslata így kívánja rendezni a tanítók fizetését: A 8 osztályú elemi iskolában a tanítók fizetése 1400 frank (560 frt), 1500 [600 frt], 1600 [640 frt], 1700 [680 frt], 1800 fr. [720 frt]; a hét osztályúban 1400 fr. a legkisebb, 1700 fr. a legkisebb; a hat osztályúban hasorlóképen, az öt osztályúban 1400 fr. a legkisebb, 1700 fr. a legkisebb; a négy osztályúban 1400 fr. a legkisebb, 1600 frank a legkisebb; a háromosztályúban 1400 frank a legkisebb, 1600 frank a legkisebb; a két osztályúban 1500 frank a legkisebb, 1600 frank a legkisebb; az egy osztályú, vagyis osztálytanulmányos iskolában a tanító fizetése 1600 frank. A tanítóknak a jelzett fizetéseknek $\frac{1}{5}$ -ét kapják. Itt hivatkozom még Veredy Károly budapesti kir. tanfelügyelőnek a Magy. Paed. m. é 1—2. számában közzétett adataira is szólról-szóra: „Különben a tanítók javadalmasága összefüggésben van a tanítás eredményével. És ha a tanítók fizetése, különösen az intelligens városokban, folyton emelkedésre vall, az annak a helyes igazságnak általános méltatására vezethető vissza, hogy jó munkaerő csak jó jövedelmezés mellett biztosítható. E tekintetben nézetem az, hogy a kérelem indokolt, mert tanítószá-
gunk erre üdvös munkálkodásával részlegesen. És hogy kérelmüket e mellett szerény igényűnek tartom, azt csak néhány fizetési skálával szemben igazolom. A berlini elemi iskola tanítók hét fizetési fokozatba vannak beosztva ez idő szerént. A fokozat a következő: I. fok. 1600, II. 1900, III. 2200 és

2300, IV. 2500 és 2600, V. 2700, VI. 3000, VII. 3300; márká. Érdekesebb ennél a lipcei elemi tanítók javadalmazásáról szóló kimutatás. Az ideiglenes próbaidőre meghívott okleveles tanítók évi fizetése 1350 márká, az elemi iskolai igazgató-tanítók évi javadalmazása, alkalmaztatásuk első évében 4500 márká, ötödéves pótlék pedig 300 márká. A tanítók javadalmazása akként van biztosítva, hogy az a szolgálati évek s e-rent van tagolva és pedig 1—5 évi szolgálat alatt 2100, 5—10. évig 2400, 10—15 évig 2700, 15—20 évig 3000, 20—25 évig 3300 és 25—30 évig 3600 márká évi fizetést kap minden rendes tanító. És ez a javadalmazási fokozat nem is tartozik a legjobbakhoz, mert ennél pl. a frankfúri sokkal kedvezőbb.

Sőt, hogy egészen közel fekvő példát említsünk, a mi Horvátországunkban (mely népoktatásügyét az anyaországtól függetlenül intézi) a fizetési minimum 400 fit, hét ízbeni 50 frtos korpótlékkal; tehát 750 frtig emelkedhetik. Így szegyeníti meg a kis, de nagy Horvát országért rajongó tartomány — az anyaországot, a nagy magyar királyságot! Igaz marad tehát, hogy Horvátország az európai népek között az utolsó, de Magyarország az ázsiai népek között — a kultúra terén az első.

És ez adatok nem légből kapottak, megegyeznek azok a Verédy Károly féle „Paedagogiai Encyclopaedia“ adataival. A főntebbi kimutatásból minden józan eszlő ember beláthatja, hogy az államok egész sora már rég megelőzte Magyarországot. Romániában a falusi tanító 432 frtot, a városi 1080 frtot kap. A törzsfizetés 15%-kal öt év után, 30%-kal tíz év után, 45%-kal 15 év múlva és 60%-kal 20 év alatt emelhetik. Oroszországban, a hol a tanítókat vesztőzik és Szibériába küldöztetik, a hol a tankötelesek alig 1%-a jár iskolába, ott is magasabb fizetést élveznek a tanítók, mint a mi 300 frtunk. Általában 200—250 rubelt kapnak a mi 323 fit 80 krmak és 404 frt 75 krmak fel meg.

Az európai államok között Magyarország legkevesebbet költi a népoktatásra. Az a kis lakosságú Belgium is költ annyit a népnevelésre, mint Magyarország összesen. Spanyolország 2-szer, Olas ország 3-szor, Poroszország 5-ször, Franciaország 7-szer, Angolország 9-szer annyit költ évenként a népoktatásra mint Magyarország.

Ime ezekből is látható a szomorú való állapot. Szegény beteg — Magyarországon mindenre bőven telik, csak a népoktatásra nem.

Végül megjegyzem, hogy ha Magyarország a művelt államok között a néptanítók fizetése tekintetében csak a közép helyet akarja elfoglalni, akkor is a segéd tanítókat faluhelyen 400 frttal, városban 500 frttal, a rendes tanítókat faluhelyen 600 frttal és a városban 1000 frttal és 10%-os ötödéves korpótlékkal kellene dotálni.

Követeli ezt az ország szomorú helyzete, elmaradottsága, és végre a tanítók titkolt nyomora.

Szabó József.

Te tetted nagygyá a királyt.

(Folyt.)

II. rész.

— Két dolgot kötik lelkedre Tadeusz, hogy e hír hallatára a felbőszült királyt azonnal indulásra bírd és hogy arra ügyelj, hogy míg a büntetésre ráveszed s mielőtt utra kelnétek második éjével, a királynővel egy szót se váltson. Leesendesítne ő a heves király kedélyét, balasztásra, a dolgok minden oldalról való kihallgatására bírná, a megfontolás pedig ügyünk halála lenne.

— Igaz, folytatá a Tadeusznak szólított, a királyné daczára szelidségének nagy hatalmat gyakorol férjére, ott példa rá az öcs által elharácsol Tót és Horváthország. Akkor ha a hír hallatára a felbőszült király szót, minden hangjából a háboru beszélt, azt hívők, kardesattogás fog visszhangzani az egész országban onnan a határról s mi lett? — Csend, béke minden felé. A király legalább ezt hirdeté a történetek után néhány nappal. Testvéri szeretetről, sőt jogokról beszélt, s csak néha árulta el arcizmának egy-egy boszus rángása, hogy gondolat, érzés nem agyából, s szívéből fakadt, hanem oda csak betiltették azokat. De hogy gondos ápolás után vérévé is lett, bizonyosság, hogy onnan többé ki nem irthatták nagy szónokok sem

— Igaz, igaz Tadeus, látom hogy érted, tudod a helyzetet, csak annyit mondok hát, hogyha küldetésedbe jól jársz el, jutalmad nagy lesz. Majd, utólagosan a botrány után könnyű lesz a püspök bűnösségét bebizonyítani, majd a templom kincséből könnyű lesz hamis tanukat szerezni. — Aztán összekocozantották az ezüst bilikomokat, hogy a tágas terem bolhívei visszhangoztak bele. A viasz-gyertya hosszú árnyukat görbének rajzoló, összedugott fejüket ijesztenő nagyra, s a meg-meg lobbanó láng az árnyak mozdulatát még hevesebbé tevő, mint az valóban volt, s úgy néztek ott ki, mint hadonázó szörnnyek. Vajon az árny nem mása a léleknek néha?

Hogy küldetésében Tadeusz jól járt el, tanusítja, hogy két nap múlva a király mellett annak kísérete élén lovagolt. Sápadt arca ájtatos kifejezését, melyet azzá tenni különösen leeresztett szájszögleteivel törekedett, minduntalan elrontotta a szél, szembe fujva.

A király azonban csak szavaira ügyelt, összeráncolt homloka, fenyegető tekintete, elejtett szavai a bűnös szigoru megbüntetését ígérték.

A templom elé értek, honnan kihallatszott a zsolozsma, a csapat gyorsan szállt le lovairól, hogy belépjen. Ott állt a bűnösnek vallott az oltár előtt magasra tartva a szent kelyhet, a verőfény diessugárral árasztotta el ezüst fűrtös fejét s egy pillanatra mintha fölemelkedni látszanék, az ének megszünt, az orgona akkordjai lassan haltak el, minden hívő leborult, s a lélekemelő jelenetnél a király térdei önkénytelenül csuklottak össze. Midőn az agg áldozár leborult az oltár előtt: „az álszentkedő,“ sugá Tadeusz a királynak, ki mintegy varázstűrére ugrott föl s, s határozott léptekkel tartott az oltár fölé, néhány lépésre az oltár előtt megállt, s

boszutól remegő hangon kiáltott az áldozóra: hagyj abba vén szineskedő, s távozz a templomból azonnal!

A püspök összerázködött, de föl nem állva, imáját suttogta tovább.

— Hozzad szolt a király, Boleszló püspök! nem hallod-e?

— Hallom felséges ur szavaidat, felelé lassan fölemelkedve, jobb kezével az oltár szélébe fogozva, s elhalványult arcát a király felé fordítva az agg, — hallom, de ha az Ur szolgája Istenével társalóg, elhivnod őt bármily hatalmas vagy, neked sem szabad fejedelem. Kérlek tehát, távozz magad s parancsolj e szent falakon kívül velem, itt csak botránkoztatás minket, imádkozókat, s parancsaidnak itten helye nincs.

— Nincs helyed neked amaz oltár előtt, melyet megraboltál, kiáltott még hevesebben a fejedelem, megraboltad azt igen hogy onnan vett kincsekkel a király ellenit támogasd, hagyj abba az imát, melylyel csak azért könyörögsz, hogy hivedtől nagyobb tizedet várva bőven jusson a megvesztegetésre, vagy tagadd ha mered, hogy nem egy halom pénzt gyűjtöttél már célra a sekrestyében?

A püspök arcát lángoló pir borította el, karjait védően nyújtotta ki, mintha a reá szórt gyanuk testet öltenének, s ő így háritbatná el azokat. A nép ajkairól a meleg részvét moraja hangzott, sokan, a kik meglepetésükből ébredni keztek a szeretett püspök közelébe akartak jutni, de a minden oldalról beözönlő királyi fegyveres kíséret a szándék kivitelét megátolta.

A mint a csend némileg helyreállt, a püspök, méltatlankodó, de szelid mély hangj in beszélt. — Üres, hazug gyanu mit fűledbe sugtak, s bár nem méltók reá, ajkaidra részvét felséges ur. De Boleszló hü, igaz, ragaszkodó Istenéhez és királyához, s e szent helyet az amen előtt elhagyni nem fogja.

— Nem-e? kiáltott a király fékvesztett indulattal, oda rohant, s egy hatalmas lökessel oda tántorította kíséretéhez. A katonák urok példája által elkapatva durván hurezolták ki a püspököt, ki a templom előtt alétlan esett össze.

A király a szentély ajtaját fölszakította, mely a jelenlevők általános megbotránkozására üres volt, s a drágaköves szentség s arany-kehely helyét csak egy kis ezüst feszület foglalá el. A király haragtól lángoló, de igazságos eljárásának érzetében elégtül tekintetét körül hordta a tömegben.

Az oltár mögül a nagy kortól meggörcsült sekrestyés furakodott a királyhoz, látszott, hogy szólni szeretne, de fehér szakálába temetett halvány ajkai csak mozogtak, s sárga barna arcán két nagy könyecsepp gördült alá. A király észre sem véve őt, a sekrestye felé indult.

Az agg nyomon követte, s alig értek be a nedves falu, sötét szekrényekkel körül rakott komor terembe, melyet egy térdeplő zsámoly, s előtte egy közepes nagyságu nehéz vas-keretbe állított szent kép ékített csupán. Az öreg sekrestyésnek sikerült a király elé jutni, de bármint törekedett megelőzni a királyt, nem mulasztotta el térdet bajtani a kép előtt, aztán a keret egyik czifrázatába rejtett zárba kulcsot illesztett s mint ajtót, erejének nagy megfeszítésével kinyitotta azt.

A mély föl-két friss és hervadt virágtüzek ékítették oldalt és fönt, alján pedig a szentségtartó, nagy arany kelyhek és tányérok, drága köves kereszték, szóval a templom kincsei voltak elhelyezve.

— Mi ez? kérdé megdöbbenve a király. Az öregakadozó banggal mondta el, hogy a király alig érthető, miszerint Boleszló püspök egy távoli vidékről templomnak kirablásáról hallott, s e vasszekrénybe rejtette a templom kincseit, nehogy ahhoz hasonló sorsra jussanak.

— És ama szekrény? kérdezte a király egy a kincsek mögötti vas-ládácskára mutatva. Az agg készségesen emelte ki, s nyújtotta a királynak, ki fölnyitva azt, s alig figyelve a szekrény arany és ezüst pénztartalmára a legfelül elhelyezett pergament vette ki, s a mellette álló férfinak nyújtá s mind inkább elvörösödő arczeccal hallgatta a latinul irt sorokat.

„Én Boleszló püspök akarom, hogy a jövedelmemből megtakarított pénz a vácsi Dunapartra egy monostor építésére fordíttassék, ha Isten ő hata)masságának nem tetszének megengedni, hogy ez örömet szegény szolgája élve érje meg.

Legyen mindenben az Ur szent akarója. Amen.“

A király megszegj entülését elrejtendő a ládácskát vizsgálhelyezte, s a vasszekrényt bezárva a kulcsát magához vette. Az agg sekrestyés ijedve nézett rá. — Uram! Királyom! szolt összetett kézzel. Ama kulcsot püspököm csak a szent mise végéig bizta rám egy kis csomaggal, nekem azt mint hü szolgának vissza kell adnom.

A király azonban nem vette számba a könyörgőt, hanem feddő tekintettel fordult balra, hol eddig Tadeusz állott, de az a levélbe való pillantás után hirtelen eltűnt.

A király egy méltatlankodó fölkiáltást fojtott el, öklével indulatosan a térdeplő zsámoly fámlájára ütött, majd nagy léptekkel némán hala)tt végig a kíváncsi, bámuló tömeg között, hogy elhagyja a templomot, melynek küszöbén, min egy megkövültlen állott meg. A cziinterem kövezetére néhány körül álló köpenyét terítette le s ezen feküdt a halottnak látszó püspök, föléje fél térdre ereszkedve a királynő hajolt, nem törődve azzal, hogy hosszu sötét bársony uszálya a porban hever, álomló, holló-fekete haját egy könnyedén rá dobott csipke takarta, s ő fehér kezével tőrülgette vízbe mártott zsebkendőjével az elalélt homlokát, melyet e célra egy udvarhölgy mártogatott a templom faláról leakasztott, s kibozott szentelt viztartóba. A király a meglepetés, bűnbánat, s szeretet hangjával kiáltott föl: „Konstánzia!“

A hölgy fölemelkedett, a kezében tartott kendőt társnőjének nyújtotta, s a király elé állva gyorsan, de halkan szolt. — Nem halt meg, szive dobog, de aléltságából nem tudjuk magához téríteni, futárt küldtem az orvosért. Mily jó lett volna együtt előbb szolanunk, — s ekkor fá)ó szemrehányással nézett férjére, — de most hagyj el minket uram, érted miért kérlek erre, ugy-e, és Konstánzia nem fogja magára venni haragodat?!

A király alig hallhatóan rebegé: „angyalom!“

Aztán hirtelen eresztette alá sisakja rostélyát, nem anynyira égő arcát, mint könyvtől fénylő szemeit eltakarni, lóra teremt, s kíséretével elvágtatott.

Néhány perc mult el, s a püspök fölnyitá szemeit, majd ujra lecsukta, végig vonta kezét homlokán, ismét föl-nézett, majd fölemelkedett s a királynő intésére elősietők föl-állani segítették, elhaló hangon kezdett szólni, majd mind erősödő mély hangja zuggott mint zészhang.

— Boleszló hü és igaz, s ezt megmutatja a világnak s ár-

tatlanságának olismerése lesz az elégtétel. De mit számítok én ott, a holegyházsértés követetett el.

— Zárjátok be a templom ajtait, boruljon hosszú ideig gyászba és hallgason orgona és harang.

— Nézzétek! az Ur már küldi sötét fellegeit, hogy elzárva áldott napjának sugarait, fátvolt boritson szentelt háza fölé. Nem, nem itt nem fog beteljesedni, hogy „sorsot húznak fölötte, s eloszták maguk között az én ruháimat.“ Oh boruljatok térdre, könyörögjétek az ő szent fölségéhez, ki visszaküldött engem a halál országából, hogy óvjam szentségtörő kezek érintésétől az ő szent testét, az ő szent edényeit, oh boruljatok térdre, oh imádkozzatok velem, hogy büntető keze ne sujtson titeket is!

Mindenki térdre ereszkedett, s az ünneplés csendet csak a tömegből itt ott félig visszafújt zokogás hangja zavarta meg. Majd fölemelkedett a püspök, hogy a templom ajtaját saját kezeivel csukja be, egyik közel álló kezében megpillantotta a szentelt viztartót, belemártotta kezét s háromszor hintett az ajtókra kereszt alakban vizet. Ez alatt a királyné lassan kocsijába tért, csak a közvetlen körülállók hódoló tekintetétől követve, mert mindenki figyelmét a püspök cselekedete kötötte le.

A palotába térve Konstancia azonnal férjéhez sietett, ki restelkedve vallotta be nejenek, hogy egy ármányos játéknak esett áldozatul, s hogy Boleszló ártatlan. A bűnösök magukat büntették meg számbuzetéssel, mert félve a király haragját, elmenekültek, ki tudja mely félre eső zugába a világnak.

(Vége köv.)

A bányavidéki róm. kath. esp. kerület plebániáinak rövid története.

Irja: **Kovács Gyárfás.**

Boitza 3. A lelkészek. A boitzai plebánia is lelkiekben a bulgarita barátok által látatott el 1797-ig, midőn világi papok kezelése alá került. Eddigél összesen 17 szerzetes és 10 világi pap szolgálta ki következő sorrendben:

1. Pater Stetter Angelus 1769—1770
2. Pater Erlacher Máté 1770—1773 szept.
3. Pater Bajerle Viktor 1774—1775 aug.
4. Pater Vikaner József 1775—1776 jul.
5. Pater Vipfler András 1776—1777 decz.
6. Pater Metz Coelestin 1777—1780 aug.
7. Pater Braun Vazul 1780—1781 jan.
8. Pater Motschenbacher Libor . 1781—1782 jun.
9. Pater Steiner Jeromos 1782—1783 szept.
10. Pater Hujer Imre 1783—1789 jan.
11. Pater Glaeser Henrik 1789—1792
12. Pater Hujer Imre (másodsor). 1793—1797 kizárólag
13. Pater Medgyes Márk hestiai káplán, 1797 októberig.

Ezek rendes adminisztrátorok voltak, de dacára ezen állandó tisztjöknek, nem revidéáltak Boitzán, hanem hol a körösbányai, hol a dévai zárdából, hová a szerzet szabályai értelmében beosztva voltak — szolgálták ki ezen plebániát. Legalább ezt sejteti Kovács József a Pléb. történet 18-ik lapján, melyszerint bár 1793 évben rendes plebániái lak vásároltatik, de valósággal iskolának használták, „minek oka a lehet, hogy akkor Boiczán nem volt plebános, hanem részint a dévai, részint a körösbányai bulgarita szentferenczi atyák által adminisztráltak“ — kik tehát helybeniakok nem

lévén, nem is foglalták el hivatali helyiségeket — a pleb. szállást.

Ezekről, illetve lelkipásztorságokról, vagy igen kevés, vagy épen semmi feljegyzés sem fordul elé a plebánia történetében, kivéven, hogy Stetter Angelus alatt az első templomot alakítják egy (Kram) faépületből, míg Hujer Imre 1787 évben Felső-Ausztria fővárosából Linczből — hozatja egy felozlatott apáczaház oltárait a templom részére. (Pléb. tört. 1. l.)

Az 1797-ik évben már világi papok veszik kezökbe a lelkészet vezetését; de időközönként mint ideiglenes adminisztrátorokkal ezután is találkozunk szerzetesekkel. A lelkészek ezen időtől következő sorrendben váltják fel egymást:

1) **Úrbány József** — világi pap, 1797 okt. — 1815 okt. Életéről Beke Antal „Papnevelde történetében“ csak annyi van feljegyezve, hogy 1788 évben II. éves theologus volt. Plebánossága Boitzán az egyházi ügyeket illetőleg nem volt meddő. A templom-torony, sekrestye, szószék stb. felszereléseit tették emlékezetessé nevét és azon 60 drb. könyv, mely halála után a pléb. könyvtár örökébe szállt (Decr. Kov. p. 22) †?

2) **Czipszer József** 1815—1835. Született Nagyágon 1772. márcz. 16-án. Összes tanulmányait Károlyfehérvárt végezte. 1796 évben papnövendék lesz; felszentelte Kolonits László érsek Kalocsán. Először brassói káplán, később boitzai plebános (1815—1835), hol meg is hal. (Decr. Kov. p. 28). Könyvei szintén gyarapították a pléb. könyvtárt. Alatta Ruda, Zdrabolec és Valeurszuluj bányahelyek örökidőkre a plebániához csatoltatnak. (Pléb. tört. 16. l.) A templom pedig a kincstár 450 frt költségén renováltatik. Debreczeni **Jakab** harmadik haragot újraönteti és a templom több dísz felszerelést nyer. (5. l.) Működése nem volt nyomtalan. † 1835 jan. 3.

3) **P. Nebezars Venczel** 1835. január. Ideiglenes szerzetes-lelkész.

4) **P. Jakabfi Elek** bulgarita, 1835 aug. 22. ideigl. lelkész. E két utóbbi lelkészségét kisebb adakozások jelzik.

5) **Sárosi János.** Világi pap, szül. 1792 jan. 26, † 1846 ápril 9. Plebánoskodott itt 1835 aug. 22. — 1836 szeptemberig. Alatta Debreczeni gondnok és bányatulajdonos két kelyhet 108 frton megaranyoztat.

6) **Gámenzi Miklós,** világi. Szül. 1802, † 1839 márcz 30. Plebánoskodott 1836—1837 szept. (A többit lásd Beke „Papneveldejében.“)

7) **P. Dupca Ferencz** barát, 1837—38 szept. Idejében Debreczeni gondnok egy ezüst páczifikálét ajánlóköz, mely 247 frt 23 krba került teljes feldiszítésével.

8) **Kálmán Abraham** 1838—58 máj. 18. Hosszas plebánosságát a plebánia és templom renoválása, a kincstári iskola emeltetése, a Kalvaria rendezése, a templomdomb (rég) lépcsői teszük emlékeztetéssé stb. Az ő és hivei számos jótékony adakozásairól pedig gazdag terjedelmességgel beszél a Plebania története. — Mondják, hogy e vidéki oláh származásu levén: e körülmény s még az, hogy kevés magyarság volt Boitzán — mentette meg őt az 1849—49 évi idők mozgalmainak katasztrófáitól.

9) **P. Pap Gergely** szent ferenczes szerzetes. 1858 okt. elejéig ideigl.

10) Molnár József világi, 1858—1861 május közepéig. Több kevésbé értékes ajándékozások és bevásárlások fordulnak elő alatta.

11) Lang József világi, 1861—1871. Lásd a többi Bekéni. † Boiczán 1882. Itt hallgat a krónika róla.

12) H e n d e l E d e. Világi. 1871—1880. szept. 24. Szül. 1841. nov. 1-én Brassóban. Gynn. tanulmányait a nszebeni államgymnasiumban, a theologiait pedig Kfehértvárt végezte. 1865 ben pappá szenteltetvén, nszebeni káplán és hitelemzőnek nevezetett ki, 1866 kfehértvári gymn. tanárnak, 1868 brassói tanár és káplán, onnan boiczai lelkésznek jő (1871—1880), majd abrudbányai plebános lesz. Meghalt 1887 december 1-én. — A plebánia történet lapjaira Klio semmit sem jegyzett fel róla.

13. Steiniczer E d e 1880—1888. aug. 28. Steiniczer Edét, mint papneveldéni lelkigazgatóját mindnyájan előnyösön ismerjük. De előnyösön ismeri és tisztelettel említi nevét Boitza hitközsége is, mely temploma és iskolájával alatta érte meg újáztetését. Előtte vallási, nemzeti és iskoláigyekben Boitza hitközsége felett bizonyos ó testamntumi félfhomály derengett. Nem annyira az öntudat biztossága, mint inkább az ösztönszerítéség volt, mely a hiveket ő előtte vallási, hazafias és iskolai ügyeik körül cselekedeteikben vezérette. Katholikusként tartotta magát a bányász, mert e hitet ő atyáitól örökölte; németnek (s bár enyésző számban) magyarnak tudta magát, mert atyáik is azok voltak; gyermekeiket is küldötték iskolába, mert ezt a törvény parancsolta.

Azonban ő ezen örökölt jó hajlamokon alapuló vallási felfogást — inkább ösztönszerítéséget — biztos tudással, önértézzé kezdette fejlesztgetni hiveiben — a szöszék és iskola segítségével. Mert nemcsak azon igazságok, kötelességek, motívumok és eszközök komplexumát tárta fel hivei előtt, melyek az ember rendeltetésére szükségesek, hanem jó példájával azok szerint élni is buzdította. Nem elégedett meg a hit elméletével, hanem ebben és eszerint élni is tanította őket. És így a hit tevékeny életét ébreszti fel bennök.

Nem elégedett meg, hogy hivei német, vagy magyaroknak vallják magukat — mert talán ilyenekül születtek, hanem magyar nemzeti szempontból is egy újabb születés keresztvívéhez igyekezte terelni azon szellem és felfogás inspirálása folytán, hogy legyenek bár különböző ajkúak hivei, de mindenként magyaroknak kell lenniök, ha különben a körülök zajló hullámok esapásai által elnyelelni nem akarják magukat. Azért hatalmas Maccenása Lönhart Ferencz püspök ő magyméltósága anyagi támogatása mellett a templomot és iskolát nemcsak a hit és erkölcsi élet, hanem a magyar szellemnek is őrszeméi és védváraivá igyekezett átalakítgatni — iskolába és templomba is bevívén a magyar szót. — Szóval új élet, új aera köszöntött a boitzai plébániára Steiniczer papsága alatt, kinek papi és hazafias buzgóságáról emezeket kötelességemül vélem ide jegyezni csak egy általánosságban, mert az általa és hivei buzgósága által kifejtett egyéb hasonnemű tevékenységéről valamint eddig, ugy ezental is, más pontok alatt még lesz alkalmam megemlékezniem.

14. Müller János 1888 aug. 28. — Boitzára Szász Péterfalváról jött, hol mint missionarius lelkész működött. Tehát itt hasonló missio örökébe lépett. És daczára fiatal korának, egy megélemedett lelkipásztor öreg prudenciája és

buzgóságával halad és tényleg az elődje által elkészítgetni kezdett uton. Az első közleményemben jelzett működésével nevét Boitza hitközsége történelmében már is emlékezetessé tette a templom és papi lak körül. Mint a tanügy és humanitás barátja pedig azon elvet követve, hogy hol legközelebb a veszély, ott legyen legközelebb a segély is: különös gondját a szegény gyermekek felé is fordítja. E célból az ot-tani tanító kar közreműködésével nemcsak gyermekestélyeket rendez, és azokon a szentügy javára felolvass, hanem különösön Kovács Sándor ktanító lelkes tevékenysége mellett, szervezték „A boitzai róm. kath. segélyző egyesület-ét* is, melynek célja: „első sorban a boitzai róm. kath. fiú- és leányiskolába járó szegénysorsu gyermekeket vállas és nemzetiségi különbség nélkül rutanaemtek, könyv és tanszerekkel ellátni; 2 sorban, ha az egyesület ereje megengedi, a felsőbb tanintézetet látogató jó magaviseletű és szorgalmu tanulókat pénzbelileg segítseni.“

Ezek in nucleo a boitzai lelkészekről.

(Folyt. köv.)

Kisebb közlemények

— Szamaria városában nagy az elkeseredés a soproni kath. gyűlés miatt. Ennek tiszta bizonyosága az a cikk, amelyet a Pr. K. legtöbb számából ime lenyomatunk egy kis maró citromlevet facsarva az ev. ref. kaviár közé, mert böjt lévén, így dukál. „A sopronvármegyei katolikus papság körlevelet bocsátott volt ki a magyarországi katolikusokhoz egy nagy-gyűlés megtartása végett, hogy teljes erővel indítsák meg a mozgalmat a célba vett szabadelvtű intézmények ellen. A felhívásnak meg lett az eredménye, és február 20-án meg is tartották a nagy kongresszust, a melyen legalább kétezeren jelentek meg. Táviratokat küldtek király ő felségéhez, „veszélyeztetett érdekeik“ felett panaszokdván; táviratot küldtek pápa ő szentségéhez (!), a fő magasságu bíbornok-herceg-prímás urhoz, melyben áldását kérik; pápa ő szentsége el is küldte áldását. Aztán, hoztak rezolúciókat. Es pedig minöket! Sürgetik az autonomiát első sorban. (ennek jelentőségét alkalomszerűleg megbeszéljük mi is, hogy mindenki tisztában legyen ultramontán célzatával). Sürgetik az óvodáktól az egyetemig a felekezeti nevelés szükségét. Kimondták, hogy az istentelen sajtót pártolni, katolikusokhoz nem illő, büntös, könnyelmű cselekedet [Azért fészüljük mi is alkalomadtán Gerő barátunk újságát a jómájú Közlönyt.] ellenben, minden katolikus kötelezve van, az igazság sajtóját, a katolikus politikai lapokat, a katolikus irodalmat pártolni; a mellett katolikus nép-irodalmat, kath. szépirodalmat, kath. tudományos irodalmat előmozdítani; minden városban, minden községben köröket, olvasó-egyesületeket kell teremteni, felolvasásokat rendezni, könyvtárakat felállítani; a kath. sérelmek ügyében határozati javaslatot szerkesztettek: az 1868. 53-ik tv. eltörölnö; az 1890. febr. rendelet hatályon kívül helyezendő; a polgári házasságra és az anyakönyvek államosítására vonatkozó program visszavontató, stb. stb. Így megy ez „sine fine“. Katolikusnak kell itt lenni mindennek: a virág illatának, a napfénynek, a levegő-égnek, a föld termő-erejének, a menyboltozattal a temető kapujáig mindennek. Istennek szép világában, a római katolikuson kívül minden hit, tudás, meggyözödécs csak bűn, átok, és el-kárhözás. [Példa rá nt. Szász Gerő aa. és lelki nyája.]

* Főpásztori megerősítést nyertek az alapszabályok 1889. decz. 30-án.

Lehetsz könyörtelen, mint egy szamaritánus, (Csak ne légy kálomista.), bölcs mint Dániel (Csak ne legyen a te neved Szász Gerő és ne írjad a Pr. Közönyt és ne kuglizzál a házsongárdban és ne gyötörjön nagybőjtben a podagra.) hazádat szerető, mint egy antik prófétá (Tiszta dolog, hogy a hazaszeretet fogalmára antik prófétát kell például keresni, mert a mióta az ev. ref. nemes és szent magyar vallás beült, úgy kipusztult ez a faj a honbaza földjéről, mint a nemes irámszarvas.), lehetsz isten-félt keresztény, rajonghatsz az igazságért, oda-adhatod életedet Krisztusért, mint István (Hát aztán honnan tudja Gerő ur, hogy aza szent István vértanu kálomista volt? Hiszen amikor ő élt még csak igazhívó pápisták voltak, élén akkoriban a legelső pápa, szent Péter apostol; a megromolhatlan évangéliom maszlagát, ha nem tévedünk, később plántálták be a drága bonyhazai földre s nem is keletről, hanem valami német speccerájostól Wittenbergából avagy Hájdelbergából.), ha nem vagy római katolikus; ha nem vagy ultramontánus; ha térden csuszva, nem csókolod a szentséges (!) római pápa lábait: az inkvizítorra kell menned; kerékbe kell töretned: meg kell kóstonod az eperjesi vérpadok kinszenvedésit. (A Diánában, a gőzkamra padján valami markos fogdmeg ugyan csul ki-huzogathatta ut aa. reumás csánkjaait, hogy keservében az eperjesi vérpad jutott eszébe!)

Igy szeretnék, így ohajtanák, így akarnák ők. Meg is csinálnák, ha csak ők volnának a világon. De, nem csak ők vannak. Háromszázhetven esztendeje, hogy patvarkodnak az isten ellen (Már t. i. a kálomisták.), barcolnak az őrtök igazság ellen; verdesik az eget dühökben. (Már t. i. a nt.aa. lelki ősei.) És élünk. (Már mintágy mi, pápisták.) És fogunk élni. (Ez is rólunk szól, mert írva van: én veletek vagyok a világ végezetéig.) Eszázadnak a vége nem alkalmas ilyen kirohanásokra. Egy roppanás és a fényes meteor darabokra szakadva, vész el a világ-egyetemben. Kétezer esztendő elég is volt már arra, hogy e magának földi istent teremtett rendszer elsepartassék a földnek szinéről. És el fog separtetni. (Már t. i. a kálomista eretnekség; akkor aztán Gerő barátunk: alaposan kitisztítjuk az ön fárját is a régi kovásztól s emberi formát adunk neki.)

Ebből látni, hogy haragszik Gerő megest, már hogy az idő változás teszi-e, vagy a feletti mérge, hogy 18-án este egy teljes órán azt zúgták neki a kolozsvári haragok: portae inferi non praevalerunt... nem kutatjuk. Tény az, hogy a minap erősen fogadkozott, hogy pápistákkal többé nem áll szóba, mivel hogy azok nagyon stupidusok, ők meg az okosság majd felveti. Ime, rövid ideig állott szavának. Most már megint kezdi. Ha kikap, lelke rajta. Denique naturam si expelles furca... Megjédt volt attól is, hogy ki-irták, hogy a keresztből való félelmében nem írta oda a nevet a minapában egyik czikke alá, ezért hamarosan kúrta, hogy annak a bizonyos cikknek ki a szerzője. Nagy megnyugvásunkra szolgál látni, hogy többen is vannak az ekkélszában, a kik okosság dolgában, Gerő uralpartie égal — vannak. Éljenek.

Egy toronyóra.

Az urbinói toronyóra alatt e felírás olvasható: „Quaque vulnerat, ultima necat”. Minden óra megsebesít, de az utolsó megöl. Az óra ne legyen egyszerű időjelzőnk, de jutassa esztünkbe, mily mulékony, a mi földi s hogy nem tudjuk mikor üt a mi óránk.

Ily gondolatokkal eltelve, elmélkedtem én is a mód fölött, hogy Boicza¹⁾ toronyórához jusson.

Fáradtságomat végre siker koronázta. Kegyelmes főpásztorunk magas beleegezésével a templomcaasából kiszakítottunk 100 frtot. A kajaneli és füzesdi bányatársulatok e czélra felajánlottak 100 frtot. Meg lévén az alap, hozzá fogtunk a további gyűjtéshez 1891 év elején. A boiczai bányá-

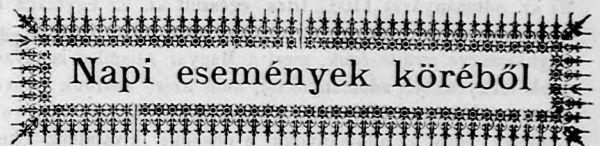
szok majdnem mindegyike felajánlott havi 10—20—50 krt. A 12 havi gyűjtés eredménye összesen 291 frt. 17 kr. A vidéki bányászoktól begyűlt 67 frt. A boiczai és vidéki értelmiségőtől, mesteremberektől stb. begyűlt havi részletében összesen 287 frt. és 10 kr. Begyűlt összesen 845 frt. és 27 kr. Ez összeget vallás és nemzetiségi különbség nélkül fizette 262 egyén. A neveket itt elő nem sorolom, lévén igen sokan, de kötelességnek ismerem mindegyiküknek e helyt is hálás köszönetet nyilvánítani. A bel- és külföldi cézgek közül kiválasztottuk „Schauer Emil²⁾” 1839-től fenálló, szolid és teljesen megbízható cézget. Nem esalatkozunk, mert a mű dicséri mesterét, és mi betarthatjuk a rendet templom, iskola és hivatalokban. A templom tornyával magas helyt fekszik s így nem csak a községbeliek, de a szomszédok is hallják, hányat ütött. Az éjjeli őrt sem lehet többé megcsalni, hogy még nincs 9 óra, a nyugalom ideje. Teljesen osztom H. K.-nak a 6-ik számban, a toronyórára vonatkozó, között soraival.

Rajta, tegyünk mindentit kísérletet, gyűjtünk, jóakarat és kevés fáradtság után lesz és lehet minden községek toronyórája.

Az óra ára a nagysághoz viszonylik. A boiczai óra ára helyt közspénzen fizetve 525 frt. volt. Egyéb költségek u. m. a felállítás, az óra lapok újra festése, fuvar, napszám stb. összesen kitétek 107 frt. 06 krt. A szükséges faanyagot, kovács és ácsmunkát a boiczai bányatársulat adta. A bevételt összevetve a kiadással fennmaradt 213 frt. 21 kr, mely összeg a takarékpénztárba helyeztetett, hogy idővel ezen s ezután gyűjtendő összeggel a temető tisztsegesen bekerített-bessék.

Kötelességet vélek teljesíteni, midőn az általam kezelt összegekről nyilvánosan adok számat s azért kérem a főszerkesztő barátom uramat, sziveskedjék soraimnak helyt szorítani.

M. I.

Napi események köréből

— Nyilvános hála. Ft. Lönhart Ferencz püspök ur ó nmlga a gyfehérvári igralmas nénék intézetének tervbe vett javítások és melléképítkezések költségeire 1330 frt 90 krt volt kegyes saját pénztárából az intézeti igazgatóság kezéhez kiutalni: mely kegyes adományért ez uton is siet őszinte hálát és köszönetet mondani az intézet nevében: dr. Tódor József kanonok, intézeti igazgató.

1) A boiczai plébánia ismertetésénél, 1893 évi 5. számban „bányacska” helyett a szedő által helytelenül „bányaiskola” szedettet. „Kolozsvár” czimű lapban 1890-ben történeti okmányokból vett idézetekkel lett igazolva, hogy a most Boiczának titulált bányaközségére alig 100 éve ragasztották reá ezt az alkalmatlan és most módosítandó nevet. A mai Boicza ősi „Kisbánya” nevével találkozunk egy 1444-ki adománylevelében. Ugyan ilyen néven veszi át 1451-ben Hunyadi János, sőt az aradi káptalan beiktató levelében „Kisbánya” néven szerepel. Köleséri Sámuel, ki 1717-ben írja „Auroria Romana” Dáciáját, a Boicza elnevezésről még fogalommal sem bír. És ime alig mástél század múltán még hirt is kivész az eredeti elnevezésnek.

2) Az 5-ik számban a betűszedő helytelenül „Schanz”-ot szedett. Nevezett céz helyt czime Schauer Emil, Uhrrenfaurik, Wien VI, Mariahilferstrasse 61. Levelezés német. Ha valakinek közvetítésre volna szüksége, az üdvös czélt tekintve, szivesen állok rendelkezésére. Czím: r. k. lelk. hiv. Boicza.

— **Jubiláris zárandokok.** Különös elégtétellel regisztráljuk, hogy egyházmegyénk is aránylag szép számmal volt képviselve szentséges Atyánk örömmünepén. A f. hó 16-án Budapestről elindult magyar zárandoklattal egyházmegyénkbeli Rómába indultak: Csiki János esperes, zalatnai plébános; Takó János sztszéki ülnök, gyó-ditrói plébános; Konez István tusnadi, Bálint Lajos csatószezi, Szabó Elek a-tümösi, Markaly Antal cs.-szt.-györgyi lelkészek. Világiak: Nagys. Mohay Sándor orszgy. képviselő és neje; n. Schenk József püsp. jószágkormányzó, ns. Lázár György dévai ügyvéd és neje, tks. Lönbart Nándor boicai főgondnok és Ince Ignác csatószezi közbirtokos.

Nyilvános köszönet. Elmulaszthatlan kötele sséget teljesítek, midőn püspök ur ő Excellenciájának azon kegyességéért, melylyel engem a szegény papok és kániorok alapjából ismételtén is 15 fital megajándékozni méltóztatott, hálás köszönetet mondok. Hálás szívöböl kívánom, hogy a Mindenható Ő Excellenciáját, mint a jótéteményekben fáradhatlan atyát sokáig tartsa meg, és áldja meg állandó jó egészséggel. Csik-Kozmásón, 1893 február hó 16-án. Péterffy Lajos s. k. tanító.

— **Nyilvános hálaikat fejezzük ki** tekintetes Zonda Mihály k.-polyáni körjegyző ur a tanügy e nemes barátjának, azon szives 25 frtnyi adományáért, melyet a szegény sorsu iskolás gyermekek taneszközeinek beszerzésére felajánlott. — A jó tett dicséretre nem szorul. — Az Isten fizesse meg! Kelt K.-Polyánban. Több isk. széki tag.

— **Hálásfillér** a papnövelde folyosóján elhelyezendő székekre: főt. Rápolthy Ferenc szárazpataki lelkész ur 2 frt. Főösszeg 25. frt.

— **Szeretetadomány.** Szentséges Atyánk. XIII. Leo pápa jubileumára a püspöki hivatalhoz 948 frt 73 krnyi péterfillér gyűlt be, mely kegyelmes püspök urunk 159 frt 27 kr. adományával 1108 frtra egészült ki. Ez egymaga is elég tekintélyes összeg ugyan, de nem teljes összege az egyházmegye gyűjtésének, mert a Magyar Allamban is olvastunk megyénkbeli adományokról, amit azért teszünk szóvá, mert a jubileumot kihirdető körlevélben világosan meg volt rendelve, hogy az adományokat a püspöki hivatalhoz kell beküldeni. A szolnoki kertület p. o. a maga gyűjtését a M. Allamban mutatta ki, a mit (45 frt. 50 kr) a főösszeghez adva a főösszeg 1153 frt 45 kr lesz.

† **Részvétellel vettük a következő gyászjelentést:** „D. a J. Kr. Az erdélyi sz. Istvánról címzett sz. ferenczrendi tartomány kolozsvári zárdája s az elhunyt rokonai, szomorú szívvel jelentik, hogy Nagyontisztelendő Andrásy Pál Raphael ferenczrendi aranymisés áldozár, kiérdemült házfőnök, rendtartományi tisztelbeli tanácsos, szabadságharczunk egyik sokat szenvedett martyra folyó hó 18-án este 11 órákor, életének 78-ik, szerzetesi fogadalmának 57-ik, áldozópapságának 53-ik évében, végegyengülés következtében, a halotti szentségek áhitatos felvétele után elhunyt az Urban. Földi maradványai folyó hó 20-án d. u. 3 órákor fognak a közös sírkertben örök nyugalomra a föltámadás

reményében elhelyeztetni. Halhatatlan lelkéért folyó hó 21-én d. e. 10 órákor az engesztelő szentmiseáldozat a helybeli szt.-ferenczrendiek templomában fog az egek Urának bemutattatni. Kolozsvárt, 1893. február 19. Az örök világosság fényeskedjék neki!“ A boldogultról az „Ellenzék“ ezeket írja: Az öreg Rafi bácsi, a mint az utóbbi időben mindenki nevezte, egyike volt azon hazájukat lángoló szívvel szerető hazafiaknak, kik érte szenvedtek s kiktől az ember megtanulhatja hazáját hogyan kell szeretni. Fájdalom! számuk mind-egyre csökken. Andrásy Pál Raphael sztl. 1815. aug. 8-án Csik-Somlyón. Szerzetes lett 1833. szept. 27-én, az ünnepléyes fogadalmat letette 1836. szept. 27-én, pappá szenteltetett 1840. jun. 28-án. Több helyt tanító volt. Maros-Vásárhelyt praesidens volt. Szabadságharczunk zátonyra jutásával beállott absolut kormány idejében 1850-ben, azért, mert a maros-vásárhelyi kolostorban tarták az u. n. összeesküvők (Török, Gálfi, stb. kiket ki is végeztek) s ő is tagja volt, elfogták s elvitték Szebenbe, hol két évig magánosan, a külvilágtól teljesen elzárva volt fogva, a börtönné átalakított ferenczrendi kolostorban. Életében ezt sokszor emlegette, mint borzad, ha rá-gondol. Még imakönyvét sem adták oda neki, hogy a napi zsolozsmákat elvégezhette volna. Itt volt elfogva Simon Elek volt kolozsvári polgármester is, ki éppen a szomszéd szobában volt s a falon keresztül egy mással ugyan értekeztek, hogy az a, b, c minden hangját kikopogták, azaz annyit kopogott, a hányadik helyet foglal el az abc-ben. Szegény, életében mennyiszert produkálta. Két év elteltével vitték őket Maros-Vásárhelyre, hol társait (fönnebb említve) kivégezték, neki pedig az akasztófa alatt amnestiát adtak, 15 évi várfogságra változtatva a halált. Nem igen örült e kegyetlen kegyelemnek, hisz a halál rá nézve szabadulás let' volna abból a sanyaru helyzetből; meg is köszönte e kegyelmet amugy magyarosan, mit ha a tolmács a német tisztek was sagt er? waa sagt er? kérdéseire nem másképp mond németül, aligba menekül. Josefstadban 4 évig volt. Itt már jó dolga volt. Egész haláláig elpusztíthatlan jó kedve fogolytársait folyton jó hangulatban tartá. Lonovics nem egyszer mondá: ha neki olyan kedve volna, mint annak a barátának, nem adná a püspökségeért. Lemhényi gyulafehérvári érsek, Behmer nagyváradi püspök, Lonovics s több kittinő férfiú volt itten bezárva. 1856-ban királyi kegyelmet nyerve hazajött, de sokáig, minden papi funkciótól fel volt függesztve. Majd Mócson lelkész lett 1870-ig, mikor kineveztetett Kolozsvárra házfőnöknek. Két évig viselte e tisztelet. Azután Csáki Gorbóra helyeztetett Jósika Lajos báróhoz udvari káplánnak, hol 18 évig volt. Innen Brassóba, Brassóból a múlt év nyarán Kolozsvárra helyeztetett.

— **Az erd. róm. kath. irod. társulat pénztárába fizettek:** Palczér Károly, rtg. 1893-ra 2 frt. Szent ferenczrendi zárdá, elf. 1892-re 2 frt. Schwörer Sebestyén, rtg. 1892-re 2 frt. Szentferenczrendi zárdá, elf. 1893-ra 2 frt. Kolumbán Agoston, rtg. 1892-re 2 frt. Bíró Mihály, elf. 1893-ra 4 frt. Dr. Csósz Imre, elf. 1892-re 4 frt. Kalapács Imre, elf. 1892-re 5 frt. Csiki János, ptg. 1892-re 5 frt. Szentferenczrendi zárdá, Köhalom, elf. 1893-ra 2 frt. (Folyt. köv.)

Kiadja: Az erdélyi róm. kath. irodalmi társulat. Felelős szerkesztő: ZLAMAL AGOST.
Szerkesztőtársak: BALINTH GYÖRGY, Dr. CSERNI BELA, FEJÉR GERŐ, FORSTER JANOS.

Nyomatott Papp Györgynél a Püsp. lyc. könyvnyomdában Gyulafehérvárt.